

Aktuální problémy v oblasti péče o seniory

PhDr. Hana Janečková PhD.

ŠVZ IPVZ

7.4.2008

Demografická panika

vs.

Stárnutí jako příležitost

Kulatý stůl k financování zdravotnictví v ČR

- Problém stárnutí populace představuje **komplexní problém** – prognózy budoucích dopadů nejsou snadné. Přesto jim česká veřejná politika věnuje málo pozornosti.
- ČR dosahuje velmi **dobrých výsledků v péči o děti** (nejnižší kojenecká úmrtnost v OECD)
- **V péči o seniory zaostává** (stř. délka života pro jedince v 65 letech o více než 5 let nižší než pro Švýcary – úroveň srovnatelná s Polskem, Slovenskem, Maďarskem)

Optimistické prognózy

- **Teorie komprese morbidity** – celková délka života se bude prodlužovat rychleji než doba strávená s nemocí
- Úspěchy medicíny, nové technologie, podpora zdraví, prostředí vstřícné k seniorům
- Zlepšování kvality života
- Kvalitní pracovní síla, obrovský společenský a ekonomický potenciál

Tab. 1: Projekce složení obyvatelstva – střední varianta

Věk, ukazatel	31.12.2005	31. 12. 2020	31. 12. 2030	31. 12.2050
Celkem / Total	10 234 092	10 283 929	10 102 433	9 438 334
0-14	1 514 013	1 408 644	1 274 155	1 173 004
15-64	7 274 860	6 786 952	6 520 205	5 309 251
65+	1 445 219	2 088 333	2 308 073	2 956 079
%	14,1%	20,3 %	22,8%	31,3%
Naděje dožití				
muži	72,88	74,5	76,0	78,9
ženy	79,10	80,7	81,9	84,5
Průměrný věk		43,6	45,9	48,8
Index stáří *	95,46	151,84	186,88	256,28

Zdroj: ÚZIS 2007

*Index stáří = počet osob ve věku 60 a více let / počet osob ve věku 0-14 let

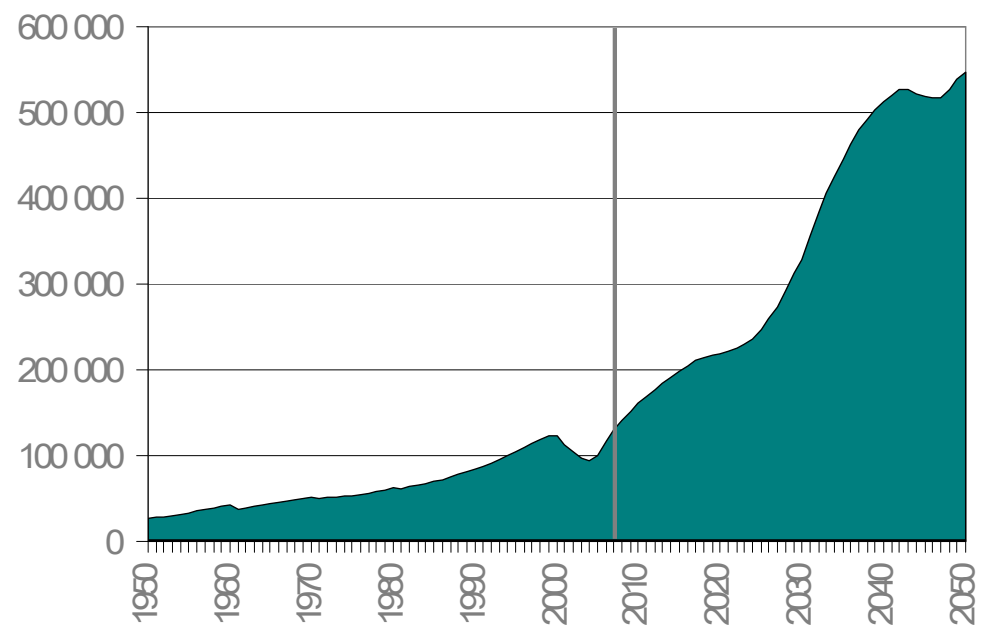
Prognóza

ČR

- 2008 - cca půl milionu lidí nad 65 let
  - 102 000 nad 85 let
- 2050 - 3 miliony lidí nad 65 let (31,3%)
  - půl milionu nad 85 let

Počet 100 a více letých se ve vyspělých zemích zvýší více než 15x

Graf č. 3: Populace 85 a více let

Zdroj: ČSÚ 2005

Obecné problémy

- **Obraz stáří** – ageismus ve společnosti
- **Diskriminace starých lidí** – sociální exkluze – porušení mezigenerační soudržnosti
- **Nedostatečné zajištění potřebné péče** - ve vysokém věku, při ztrátě soběstačnosti
- **Špatné zacházení**, násilí na seniorech
- **Nedostatek prevence patologického stárnutí** – chybí orientace společnosti na podporu zdraví (zdraví jako hodnota, zdraví jako dar)

Problémy v zajištění péče

- Nedostatek míst v LDN a v pobytových zařízeních pro seniory
- Nedostatek terénních služeb (domácí zdravotní péče, domácí pečovatelská služba, osobní asistence, denní stacionáře, denní centra)
- Nedostatečné zajištění péče o umírající
- Nedostatek personálu – pečovatelů
- Nedostatečná podpora rodinných pečovatelů

Jak je společnost připravena?

- **Rada vlády pro seniory a stárnutí populace** (patří mezi orgány, jejichž činnost nezajišťuje Úřad Vlády, na rozdíl od jiných výborů a rad, kterých je 14 – pro rovné příležitosti mužů a žen, pro zdravotně postižené občany, pro koordinaci protidrogové problematiky, pro národnostní menšiny, pro záležitosti romské komunity) — **činnost zajišťuje MPSV**
- Zřízena usnesením vlády ze dne 22. března 2006 č. 288 v návaznosti na usnesení vlády č. 1482 k Informaci o plnění Národního programu přípravy na stárnutí na období let 2003 až 2007. (Přijat statut rady)

Rada vlády pro seniory a stárnutí populace

- 7 členů vlády (předseda Petr Nečas, místopředseda Marián Hošek, za MZČR MUDr. Hellerová)
- Zástupci poslaneckých a senátních výborů, odborů, zaměstnavatelů, zdravotních pojišťoven, krajů, měst a obcí
- 8 zástupců seniorských organizací (3), odborné veřejnosti (3), NNO (2)

NNO	Mgr. Jan Lorman	ředitel o. s. Život 90
NNO	Jiří Horecký, B.A.	prezident Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR
seniorská organizace	JUDr. Václav Roubal	předseda Sdružení křesťanských seniorů
seniorská organizace	RSDr. Zdeněk Pernes	předseda Rady seniorů ČR
seniorská organizace	prof. RNDr. PhMr. Jan Solich, CSc.	předseda Svazu důchodců ČR
odborná veřejnost	prim. MUDr. Iva Holmerová, Ph.D.	předsedkyně České gerontologické a geriatrické společnosti ČLS JEP, ředitelka Gerontologického centra v Praze 8
odborná veřejnost	MUDr. Zdeněk Kalvach, CSc.	místopředseda České gerontologické a geriatrické společnosti ČLS JEP
oborná veřejnost	JUDr. Vít Samek	ved. práv. odd. ČMKOS – expert na důchodovou reformu a sociální zabezpečení

Základní strategický dokument

- **Národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012 (Kvalita života ve stáří)**
- [Usnesení vlády ze dne 9. ledna 2008 č. 8 o Národním programu přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012](#)
- Navazuje na **Mezinárodní akční plán pro problematiku stárnutí 2002 – Madridský plán**

Zákon o sociálních službách 108/2006

Cíl:

- Rozšířit nabídku služeb
- Rozšířit počet poskytovatelů
- Dát možnost volby
- Smluvní vztah
- Zavést příspěvek na péči
- Zavést individuální plánování
- Zkvalitnit péči, chránit lidská práva

Financování služeb pro seniory

- Státní rozpočet
- Příspěvek na péči
- Soukromé zdroje uživatelů služeb
- Veřejné zdravotní pojištění
- Sponzorské dary, veřejné sbírky

Financování sociálních služeb ze státního rozpočtu

Celkové dotace poskytovatelům sociálních služeb v r. 2007 činily více než 7 mld. Kč

(původní rozpočet počítal se 3 mld Kč)

Srovnání podpory jednotlivých druhů služeb ze státního rozpočtu v r. 2007 a r. 2008

Druh sociální služby	Upravená dotace 2007 (k 1.11. 2007)	Dotace 2008 (leden 2008)	2008/2007
sociální poradenství	212 584 010	243 974 400	115%
azylové domy	117 952 600	223 758 000	190%
domy na půl cesty	17 762 450	24 304 600	137%
intervenční centra	8 229 550	17 657 900	215%
kontaktní centra	24 164 000	25 903 500	107%
krizová pomoc	24 081 600	23 570 100	98%
nízkoprahová denní centra	16 616 000	26 191 200	158%
nízkoprahová zařízení pro děti a mládež	68 376 800	99 260 500	145%
noclehárny	27 275 500	33 756 000	124%
raná péče	33 825 200	36 676 000	108%
SAS pro rodiny s dětmi	48 538 900	56 642 700	117%
SAS pro seniory a osoby se ZP	38 615 500	60 561 100	157%
služby následné péče	9 880 000	11 613 000	118%
sociálně terapeutické dílny	48 588 100	62 247 300	128%
sociální rehabilitace	91 688 400	133 550 500	146%
telefonická krizová pomoc	19 580 000	29 275 200	150%
terapeutické komunity	17 911 000	21 258 000	119%
terénní programy	38 322 300	77 115 600	201%
tísňová péče	7 151 000	6 390 600	89%
tlumočnické služby	6 202 600	11 335 500	183%
Celkem služby sociální prevence	664 761 500	981 067 300	148%

Druh sociální služby	Upravená dotace 2007 (k 1.11. 2007)	Dotace 2008 (leden 2008)	2008/2007
centra denních služeb	68 796 900	60 801 800	88%
denní stacionáře	194 071 200	225 093 300	116%
chráněné bydlení	113 417 200	92 693 600	82%
odlehčovací služby	68 009 300	85 032 400	125%
osobní asistence	88 237 800	114 890 500	130%
pečovatelská služba	297 864 583	331 453 300	111%
podpora samostat. bydlení	3 294 600	5 312 100	161%
průvod.a předčítatel.slужby	2 784 300	3 573 700	128%
týdenní stacionáře	101 538 200	99 765 300	98%
domovy pro osoby se ZP	1 801 756 450	1 532 732 500	85%
domovy pro seniory	2 856 252 047	2 245 646 500	79%
domovy se zvl.režimem	516 732 460	555 099 200	107%
Celkem služby sociální péče	6 112 755 040	5 352 094 200	88%
Z toho ambulantní a teréni	723 058 683	826 157 100	114%
soc.sl. ve zdrav.zařízen. ústav.péče	95 142 760	92 833 300	98%
Celkem	7 085 243 310	6 425 994 800	91%

Příspěvek na péči

- **Nesplnil očekávání, nesplnil zamýšlený účel**
- **Bezprecedentní zájem o získání příspěvku zejména v nižších stupních (vnímáno jako odškodnění, zvýšení příjmu)**
  - **v r. 2007 evidováno 370 tis. případů**
  - **vypláceno 260 tis. příspěvků**
  - **původní předpoklad byl 220-230 tis.**
  - **podíl I. a II. stupně je 80% celkového počtu přiznaných nároků**
- **Vyplaceno 15 mld. Kč – více než polovina z toho v I. a II. stupni (původně rozpočtováno 8,9 mld Kč)**

Propojení výdajů dotačních a výdajů alokovaných do příspěvku na péči

- **Vyplacené dávky nesměřují zpět do rozpočtů poskytovatelů sociálních služeb**
  - zejména tristní je situace v terénních a ambulantních službách sociální péče
  - v zařízeních pobytových služeb – neodpovídající složení obyvatel – nepotřebují tyto služby, nemají příspěvek na péči
  - v 80% případů využity příspěvky pro jiné účely než pro nákup sociálních služeb

Nedošlo k propojení dotací poskytovatelům a příjmů z příspěvku na péči

Stát dal lidem peníze, ale chybí kontrola

Propojování sociální a zdravotní péče

Relativně úspěšně hodnoceno v případě pobytových služeb

- **očekávání v oblasti příjmů z fondů veřejného zdravotního pojištění nebyla zcela naplněna**
- **negativně hodnocena velká administrativní náročnost spojená s vykazováním výkonů**
- **ale je to dobré východisko**

Navrhované změny

Různé způsoby výplaty příspěvku – peněžní a věcné

Povinná volba způsobu výplaty u osob, které pobírají nebo jim vznikne nárok na příspěvek ve stupních I. a II.

Ve stupních III. a IV. by měla být možnost volby způsobu výplaty pouze dobrovolná.

Výše příspěvku na péči za měsíc pro osoby nad 18 let:

Stupeň	Způsob výplaty				
	Peněžitá	Kombinovaná			Věcná
		peněžitá	věcná	celkem	
I.	600	400	1 000	1 400	2 000
II.	2 500	1 500	2 000	3 500	4 000
III.	8 000	4 000	4 000	8 000	8 000
IV.	12 000	6 000	6 000	12 000	12 000

Další navrhované změny

- Po dobu hospitalizace, nařízené ústavní léčby či výkonu trestu, pokud budou delší než měsíc, bude výplata příspěvku na péči zastavena
- V případě neuvedení způsobu využití příspěvku – výplata zastavena
- Stát bude poskytovat krajům dotaci ze SR, která bude účelově vázána (rozvojové plány)
- Dotační procesy a kritéria podpory upraví nařízení vlády

Trvající problémy

- Nekvalitní posuzování zdravotního stavu a nároku příspěvku na péči – rozporuplné závěry, rozhodnutí neodpovídá skutečnosti
- Nedostupnost příspěvku pro některá postižení (nevidomí, neslyšící)
- Nedostupnost příspěvku pro onkologicky nemocné, pro umírající
  - podmínka, že zhoršení zdravotního stavu bude delší než 1 rok
  - příliš dlouhé administrativní řízení

Podávání žádosti o příspěvek

- Problém podávání žádosti (o příspěvek na péči, o poskytnutí služby) v případě osob, které nejsou vzhledem ke svému zdravotnímu stavu schopny samostatně jednat
  - zákonný zástupce (je-li stanoven)
  - o ustavení opatrovníka rozhoduje obecní úřad obce s rozšířenou působností na základě posudku ošetřujícího lékaře

Oblast zdravotní péče

- Trvá tlak na **předčasné propouštění** starých pacientů bez zajištění kvalitní následné péče
- Restrikce času na specifické potřeby **komunikace** se starým pacientem
- Neochota hradit v potřebném rozsahu výkony v oblasti **rehabilitace, ergoterapie**
- Není podporována **multidisciplinární spolupráce** – konsilia, geriatrická konference, např. konziliární tým hospicové péče ve zdravotnickém zařízení
- Neprovádí se **komplexní funkční hodnocení**
- **Chybí kontinuita péče** – směrem k úzdravě i směrem ke smrti (zbytečné nebo nevhodné překládání)

Oblast zdravotní péče

- Chybí **individuální plánování péče**
- Není věnována pozornost **kvalitě péče**, prevenci **špatného zacházení**, restrikci **omezovacích prostředků**
- Nedostatečná **kvalifikace personálu v oblasti komunikace s lidmi se specifickými potřebami** (např. s lidmi s demencí) nebo s lidmi **s problematickým chováním** (zvládání agrese, neklidu)
- **Odlišná pravidla pro zdravotní a pro sociální služby** (kurtování, klecová lůžka)

Oblast zdravotní péče

- Ochránce lidských práv doporučuje:

Vytvořit **system kvality v lůžkových zdravotnických zařízeních** (v rámci tzv. následné péče) **jako nástroje rozvoje dlouhodobé péče v ČR** (s využitím zkušeností se systémem standardů hodnocení kvality péče v pobytových sociálních službách)

Počet lůžek následné péče v r. 2006 (počet lůžek na 1000 obyv. 65 +)

Území, kraj	Následná péče v nemocnicích	Léčebny dlouhodobě nemocných	Hospice	Odborné léčebné ústavy	Lůžka celkem
Nejlepší kraj	8,58 (Ústecký)	10,02 (Karlovarský)	0,71 (Královéhradecký)		15,42 (Karlovarský)
Nejhorší kraj	2,02 (Olomoucký)	1,05 (Liberecký)	0 (Karlovarský, Liberecký, Vysočina Pardubický Moravskoslezský)		8,1 (Jihomoravský)
Praha hl.m.	4,42	5,27	0,14		9,83
ČR					10,02
Celkový počet lůžek	6 702	7 462	335	88	14 597

Zdroj: ÚZIS 2007, Aktuality č.10

Hospicová a paliativní péče

- Ročně umírá více než 100 000 osob
- 80% z nich umírá v nemocnicích bez komplexní paliativní péče (84% onkologicky nemocných)
- Paliativní péči dostanou necelá 2% zemřelých (tj. 2000 osob)
- **12 hospiců** (Brno, Rajhrad, Čerčany, Červený Kostelec, Jablonec n.N., Praha, Litoměřice, Most, Valašské Meziříčí, Plzeň, Prachatice, Olomouc, Ostrava)
- **Několik mobilních hospiců** (Cesta domů, Hospicové hnutí Vysočina, Ondrášek Ostrava, Mobilní hospic Dobrého pastýře Benešov, Mobilní hospicová jednotka Charita Ostrava)
- **Sekce paliativní medicíny** při interní hematoonkologické klinice FN Brno – Bohunice
- **Ambulance paliativní péče** (např. součást Geriatrického centra v Nemocnici Jablonec n.N.)

**Lokality již částečně pokryté
poskytováním specializované
mobilní (domácí) paliativní péče**

Česká republika

Většina hospiců má registraci na poskytování domácí paliativní péče, ale mohou ji poskytovat jenom ve velmi omezeném měřítku vzhledem k tomu, že zatím není hrazena z prostředků ZP.

Hospicová a paliativní péče

- **2005** - Asociace poskytovatelů hospicové paliativní péče – sdružení právnických osob
- **Legislativní zakotvení v r. 2006** (po 10 letech)
- Do zákona 48/1997 Sb. doplněn § 22

Zvláštní ústavní péče – péče paliativní lůžková ve znění: Léčba paliativní a symptomatická o osoby v terminálním stavu poskytovaná ve speciálních lůžkových zařízeních hospicového typu“

- **Domácí (mobilní) hospic** zatím legislativně zakotven není
- Od 1.7. 2007 služby lůžkové hospicové **nedostávají státní dotace na sociální služby** – nebyly zahrnuty v zákoně 109/2006 Sb.

Hospicová a paliativní péče

- **Zatím nefungují:**

- oddělení paliativní péče – využití zázemí nemocnice, edukační a výzkumné základna (Brno)
- ambulance paliativní péče
- konziliární interdisciplinární týmy paliativní péče v rámci zdravotnických zařízení (v nemocnicích, v LDN) – min. složení: lékař – expert v oblasti paliativní péče, sestra, sociální pracovník
- Specializované ambulance paliativní péče
- Denní stacionář paliativní péče (denní hospicový stacionář) – zdr. péče + aktivity, edukace, sociální integrace, sdílení apod.)

Specializovaná PP

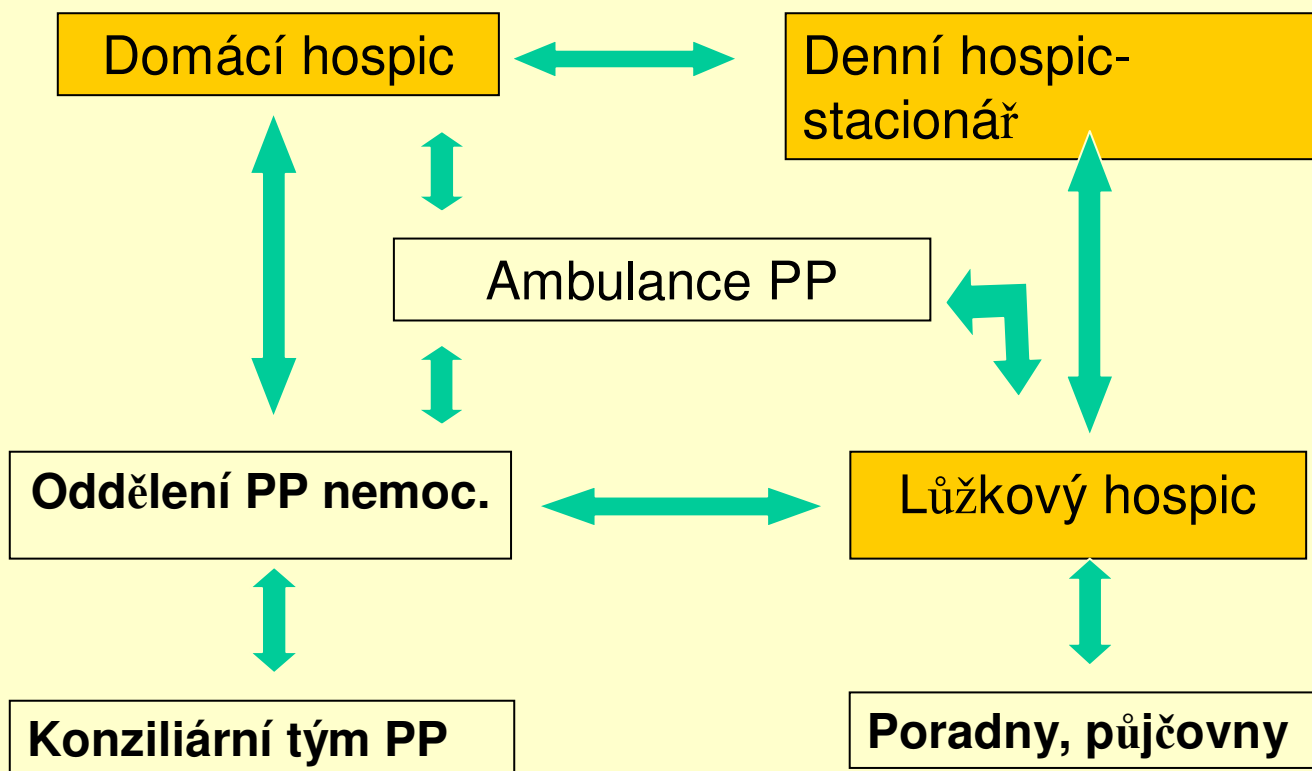

Diagram spolupráce zařízení poskytujících PP – převzato z přednášky O.Slámy a Š.Špinky pro seminář v senátu ČR v roce 2005

Další problémy péče o umírající

- Vztah české populace k seniorům a v přístupu péče o blízké (strach z umírání)
- Chybí podmínky pro zajištění péče v domácím prostředí - malé byty, nemožnost přerušit po určité době zaměstnání
  - podporu při ošetřování člena rodiny může dostat zaměstnanec pouze pokud s ním žije nemocný člen rodiny ve společné domácnosti
  - podpora se poskytuje pouze prvních 9 kalend. dnů (60% denního vyměřovacího základu)

Další problémy péče o umírající

- příspěvek na péči – podmínkou je dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav žadatele, který podle poznatků lékařské vědy má trvat déle než jeden rok (§ 3 zák.108/2006 Sb.)
- Absence stále dostupné kvalifikované lékařské a ošetrovatelské paliativní péče (ani PL)
- Volání RZS, převážení nemocných při náhlém zhoršení zdravotního stavu či komplikacích
- Neprospěšné hospitalizace, nákladné a zbytečné výkony

Struktura financování lůžkových hospiců v roce 2007

- **Průměrné náklady na hospicové lůžko**   **1 700 Kč /den**

- **Úhrada zdravotní péče ZP**   **1 146 Kč/den**
(v případě vykázané kategorie 4)
- **Dotace na soc. služby z resortu MPSV**   **300 Kč/den**
- **Spolufinancování nezdravotní složky
péče klientem**   **200 Kč/den**
- **Financování z vlastní činnosti (benefice,
sponzorství)**   **54 Kč/den**
- **Celkové příjmy**   **1 700 Kč/den**

- **Náklady jiných typů odborných lůžek
následné péče(dle průzkumu AČMN)   kolem 1 350 Kč/den**
Často pacient indikovaný k hospicové péči
umístěn na mnohem nákladnějším akutním lůžku

Hospice a legislativa

- Financování hospiců v ČR probíhá od 1.1. 2007 dle Vyhlášek č. 619 a 620/2006 Sb.
- V Seznamu zdravotních výkonů je hospicům přiřazen samostatný „ošetřovací den“ (OD) č. 00030 s bodovou hodnotou 798 bodů
- Pro členské hospice APHPP jsou závazné Standardy hospicové paliativní péče (vyd. duben, 2007)

Financování v praxi

- veřejné zdravotního pojištění (Vyhl. 619 a 620/ 2006 Sb.) saturuje hospicům **zdravotní** péči (cca 60% nutných prostředků)
- chybí výrazná část příjmů (cca 40%) na **sociální část** hospicové péče
- do r. 2006 cca na polovinu z chybějících prostředků (tj. 20%) přispívalo MPSV dotacemi – přímo či skrze kraje = **to nový zákon č. 108/2006 Sb. O sociální péči neumožňuje**
- zbylých 20% pokrývaly hospice z nejistých fakultativních zdrojů (dary, sbírky, sponzoring...)

Předpoklad do budoucna

- Cílové množství 520 hospicových lůžek v ČR = specializovaná hospicová péče pro zhruba 25-30% umírajících (5 lůžek/100 tis. obyvatel dle WHO)
- Více než 25% převezme domácí specializovaná hospicová péče
- 40-50% obecná a dílem i specializovaná paliativní péče v nemocnicích a léčebnách

Návrh financování mobilní specializované paliativní péče

- Statut domácí hospitalizace – platba paušálem na pacienta/den

nebo

- Vytvoření nových lékařských a sesterských kódů pro týmy mobilní hospicové péče

Další nutná opatření

- Zlepšení **finanční situace pečujících** rodin
- Vytvořit systém **okamžité podpory pečující osoby** – kompenzace odchodu z pracovního místa
- Zákonem zaručená **ochrana pečujících ze strany zaměstnavatele** a státu (jako u matek na mateřské dovolené)
- Zvýšit **informování veřejnosti** o tom, co nabízí a poskytuje hospicová péče, o způsobu ošetřování
- **Spolupráci lůžkových a mobilních hospiců.**
- **Vzdělávání lékařů v první linii** v paliativní medicíně (selhávají profesionálně i lidsky – neochota předepisovat opiáty)
- Umožnit, aby lékař mobilního hospice mohl převzít pacienta do péče

Domovy pro seniory

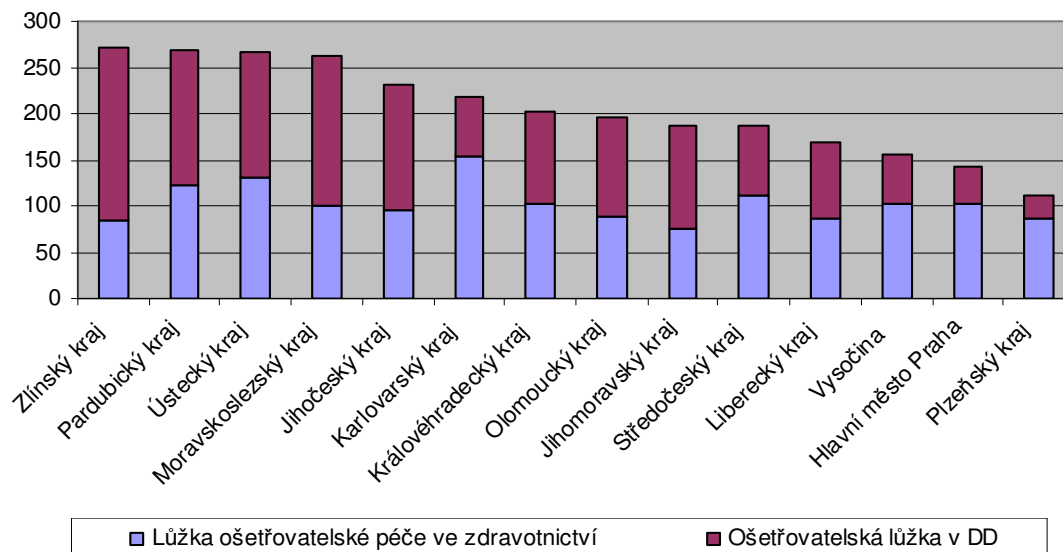
- 400 DpS
- 40 tis. míst
- 30 tis. čekatelů
- Místa jsou často (50%) obsazena lidmi, kteří v DpS být nemusí – nemají se kam vrátit. Mohli by čerpat jiné formy sociálních služeb poskytovaných v domácím prostředí.
- Nedostatek míst pro ty, kteří potřebují nepřetržitou péči – lidé s demencí
- 1/2 seniorů žije v DpS ze zdravotních důvodů a potřebují celodenní péči
- 15% nemá nikoho, kdo by se o ně mohl postarat, 10% se cítilo doma osaměle - nepobírají příspěvek na péči

Tab. č. 4: Pobytové služby pro seniory

Typ pobytového zařízení	Počet zařízení	Kapacita míst	Čekatelé
Domov důchodců	381	38 023	43 187
Domov penzion pro důchodce	151	11 701	17 304
DD + DPD spojené zařízení	11		
Celkem	535	49 724	60 491

Zdroj: Statistická ročenka MPSV 2005

Graf č. 2: Počet ošetrovatelských lůžek ve zdravotnictví a v DD na 10 000 obyvatel nad 65 let podle krajů (rok 2005)

Zpráva veřejného ochránce práv z návštěv zařízení sociálních služeb pro seniory

- Chybí koncepce dlouhodobé péče v ČR
- **Podceňování geriatrické péče**, fyzioterapie, rehabilitace, psychoterapie (chybí nabídka těchto služeb v DpS – např. bazální stimulace)
  - přitom u 55% obyvatel DpS zjištěna deprese (pouze u 11% léčena)
  - u 40% zjištěna demence
- Vytvořit **system kvality** v lůžkových zdravotnických zařízeních obdobný jako v sociálních službách
- Provádění **supervize** v DpS (i v ve zdravotnických zařízeních následné péče)

Zpráva veřejného ochránce práv z návštěv zařízení sociálních služeb pro seniory

- **Ochrana lidských práv klientů DpS**
  - Problematika **uzavírání smluv** v případě osob, které nejsou schopny samy jednat a nemají zákonného zástupce (dle ZSS, § 91 - smlouvu za tuto osobu uzavírá obecní úřad obce s rozšířenou působností) – možnosti střetů zájmů, nejasná role rodiny
  - **Kapesné** (15% z příjmu) obyvatel DpS činí při průměrné penzi 9111 Kč pouhých 1367 Kč a je **nedostatečné** (nákup hygienických prostředků a dalších základních životních potřeb, platba regulačních poplatků ve zdravotnictví, doplatků na léky atd.) K 31-2.2008 vylo téměř 145 tis. Penzí nižších než 7000 Kč. Vhodnější by bylo stanovit pevnou částku a tu valorizovat (např. 2000 Kč)

Zpráva veřejného ochránce práv z návštěv zařízení sociálních služeb pro seniory

- Nedostatky v **zajištění soukromí** při zajišťování osobní hygieny
- Nízká míra **soukromí pro návštěvy** a pro telefonování
- Nedostatky v **individualizaci péče** při vstávání, hygieně, podávání jídla (např. klienti jsou nuceni odebírat dietní stravu), rozhodování o svém každodenním životě
- Omezování v **konzumaci alkoholu a kouření** (právo na svobodnou volbu)
- Odebírání **osobních dokladů** (OP a průkazu pojištěnce), právo na ochranu vlastního majetku
- Právo na **volbu lékaře** - DpS je povinen zajistit doprovod
- Právo na **opuštění pokoje** u imobilních klientů (základní činnost služby: zprostředkování kontaktu se společenským prostředím)
- Právo na **stížnosti**

Návrh Rady pro seniory a stárnutí populace z března 2008 k realizaci opatření vyplývajících ze Zprávy veřejného ochránce lidských práv z návštěv 27 zařízení sociálních služeb pro seniory v období prosinec 2006 – květen 2007

Předložen vládě ČR v březnu 2008

Cílem návštěv – monitorovat špatné zacházení s klienty v těchto zařízeních

Zpráva veřejného ochránce práv z návštěv zařízení sociálních služeb pro seniory

- Omezování osobní svobody (zákaz vycházek, zamykání)
- Právo na soukromí (uzamykat si svůj pokoj, mít u sebe své věci, uzamykatelné noční stolky)
- Právo klienta na uplatnění vlastního přání (ochrana před manipulací rodinou, rozlišit právní akt od běžného rozhodování)
- Právo na provádění i rizikových činností (zohlednit v IP – nácvik situací, provádění činnosti s asistentem)

Proces deinstitucionalizace

- **Koncepce podpory transformace pobytových sociálních služeb** v jiné typy **sociálních služeb**, poskytovaných v přirozené komunitě uživatele a podporujících sociální začlenění uživatele do společnosti (Usnesení vlády ČR č. 127 z 21. února 2007)
- **Národní program přípravy na stárnutí 2008-2012 – Kvalita života ve stáří** (Usnesení vlády ČR č. 8 z 9. ledna 2008)

Komunita vstřícná ke stáří

(Národní program přípravy na stárnutí)

- Města přátelská stáří (Age friendly cities)
- Rozvoj služeb tísňové péče a krizové intervence
- Využití moderních technologií (gerontotechnologie) při podpoře života v přirozeném sociálním prostředí
- Seniorský design – respektuje potřeby seniorů
- Budování bezbariérových bytů – poradenství při úpravě bytu; sociální bydlení
- Přístupnost veřejné dopravy, finanční dostupnost
- Předcházet úrazovosti – v dopravě, v domácnosti ve zdravotnických a sociálních zařízeních.

Komunita vstřícná ke stáří

(Národní program přípravy na stárnutí)

Transformovat zařízení pobytových sociálních služeb pro seniory do podoby služeb poskytovaných v komunitě, a to:

- chráněné bydlení
- individualizované služby
- dostupnost zdravotní péče - primární a specializované (geriatrické, gerontopsychiatrické)

Zřizovat komunitní centra a kontaktní poradenská místa

Dlouhodobá péče

- Prioritou a nedílnou součástí zdravotní politiky
- Cílem je funkční zdatnost a kvalita života
- Prioritou je křehký senior (zejm. 80+)
  - křehkost multikauzálně podmíněná
  - se specifickými geriatrickými syndromy a funkčními deficity (poruchy mobility a stability spojené s pády, poruchy kontinence, výživy, kognitivních schopností)
- Kvalitní zdravotní péče ve stáří vyžaduje specializovanou geriatrickou péči, geriatrický přístup v jednotlivých specializacích

Dlouhodobá péče

- Základem je primární péče + integrovaný model péče a služeb na místní úrovni
- Změna zdravotní strategie – podpora zdravého a aktivního stárnutí
- Využití moderních technologií (zvýšení bezpečnosti a nezávislosti v domácím prostředí i v prostředí služeb, zkrácení hospitalizace)
- Péče o duševní zdraví - zásadní pro zvýšení kvality života ve stáří (deprese, demence) – riziko zneužívání alkoholu, sebezanedbávání, ztěžuje adaptaci na změny ve stáří, ohrožení sociální izolací a vyloučením)

Dlouhodobá péče

- **Možnost volby a flexibilita** mezi
  - formální a neformální péčí
  - institucionální a domácí péčí
  - součástí je i paliativní péče
  - zájem o důstojnost, o sociální a duchovní potřeby starších osob

Dlouhodobá péče – komunitní centra

- **Provázanost zdravotních a sociálních služeb**
  - v ústavní péči
  - v ambulantních službách
  - při péči v domácnosti
- Nutná je transformace LDN i DpS, rozvoj domácí zdravotní péče i pečovatelské služby
- **Poskytování zdravotních a sociálních služeb integrovat do modelu komunitních center (Gerontologická centra)**
  - jeden poskytovatel
  - jedno místo poskytování
  - jeden vstup do systému služeb
  - stanovení subjektu, který je odpovědný za výsledky a efektivitu péče
  - široké spektrum služeb – flexibilita
- Otázka **financování** je pro integraci jednotné a komplexní péče zásadní

Pečovateľská služba

- Neochota seniorů platit z příspěvku na péči tuto službu (zejm. ve I. a II. stupni – s menší pomocí se dovedou postarat o sebe sami)
- Příspěvek na péči měl motivovat k setrvání v domácím prostředí a uvolnit tak místa v domovech
- Nižší dotace poskytovatelům terénních a ambulantních služeb sociální péče
- Tento typ péče se nerozvíjí (nezájem o práci pečovatelky, náročná práce, nízké platy, kvalifikační požadavky)
- Není z čeho platit zaměstnance ani jejich vzdělání.
- Je třeba zároveň rozvíjet obecní bytovou politiku (bezbariérové byty, sociální byty)

Domácí zdravotní péče

- 450 agentur **domácí ošetrovatelské péče** (Předběžná národní zpráva 2005, s.3)
- orientaci na výkony nežli na celistvý přístup k nemocnému seniorovi
- Role **praktických lékařů** jakožto geriatrů první linie je oslabena kapitačním systémem
- **Integrace a koordinace** služeb - musí být provázána kvalitní pečovatelská služba se zdravotnickými službami, zejm. s primární zdravotní péčí a domácí zdravotní péčí

Pečující rodiny

- Nabídka služeb neodpovídá poptávce
- Chybí služby **celodenní péče** v domácnosti (hlídání, osobní asistence), odlehčovací služby, ambulantní služby (denní centra, denní stacionáře)
- Chybí odborné **poradenství** – geriatr, sociální pracovník – pomoc s umístěním do LDN, domovy pro seniory; edukace týkající se ošetrovatelských dovedností

Pečující rodiny

Návrhy řešení:

- sdílená péče (rodina + pečovatelka nebo denní stacionář)
- novela 108 – návrhy týkající se finanční podpory
  - Pečující osoba – státní pojištěnec v rámci VZP
  - Zápočet let do důchodu
  - Možný souběh statusu pečovatele (čerpání příspěvku na péči) a pracovní aktivity (žádná limitace při pracovním uplatnění)

Pečující rodiny

- Rodina a jedinec poskytující péči potřebuje sociální ochranu
- Péče o blízké nesmí vést ke snížení životní úrovně – ekonomická bezpečnost je předpokladem pro zajištění kvality péče
- Potřeba emoční podpory a respitních sociálních služeb – prevence zneužívání a zanedbávání
- Pečovatelé by měli mít možnost setrvat na trhu práce
- Sociální služby by měly být flexibilní – přechody mezi formální a neformální péčí, vzájemné doplňování

Vzdělávání

- Klíčový faktor zvýšení kvality péče o seniory
- Integrace poznatků geriatric a gerontologie do vzdělávání lékařů a zdravotnických pracovníků
- Zvýšení povědomí o stárnutí a potřebách ve stáří zahrnout do vzdělávání i jiných profesionálů
- Vzdělávat a podporovat laické pečovatele

Děkuji za pozornost!